

Polityka – interpretacja pojęcia

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Arystoteles, *Polityka*.
- Źródło: Arystoteles, *Polityka*, tłum. Ludwik Piotrowicz, Wrocław 2005, s. 114–116.

Współcześnie słowo „polityka” jest odmieniane przez wszystkie możliwe przypadki. Spotykamy się z nią w różnorodnych mediach, życiu społecznym, rozmowach rodzinnych czy towarzyskich. Polityka towarzyszy nam na każdym kroku. Można wysunąć wniosek, że wszystko jest polityką. Tu należy jednak postawić pytanie: czy wiesz, czym jest polityka?

Twoje cele

- Poznasz różne rozumienia pojęcia „polityka”.
- Wyjaśnisz historyczne pochodzenie pojęcia „polityka”.
- Wskażesz twórców pojęcia polityki.
- Przeanalizujesz rozumienie terminu „polityka” na przykładach.

Przeczytaj

Od polis do polityki

W starożytnej Grecji istniały państwa-miasta, zwane [polis](#). Ich mieszkańcy to polites, czyli obywatele, obarczeni licznymi obowiązkami względem państwa. Polites musieli uczestniczyć w zgromadzeniach, sądach, naradach, pełnić funkcje publiczne oraz zajmować się kultem. Wszystkie te zadania określono mianem *politika*. Stąd początkowo [polityka](#) odnosiła się do greckiej formy funkcjonowania państwa i była zbiorem obowiązków, jakie polis nakłada na swoich obywateli.

Politeja Platona

Źródło: Marie-Lan Nguyen, domena publiczna.

Jako pierwszy problematyką polityki zajął się Platon (427–347 p.n.e.), który był Ateńczykiem i pod wpływem wybitnego filozofa Sokratesa (469–399 p.n.e.) zajął się filozofią. Po licznych podróżach powrócił do Aten i założył tam swoją szkołę filozoficzną, zwaną Akademią. Najważniejszym dziełem Platona jest *Politeja* (*Państwo*). Możemy w nim przeczytać, że władzę w państwie powinni sprawować filozofowie wspomagani przez wojowników. Pozostali mieszkańcy winni zajmować się swoimi obowiązkami, uprawą roli, rzemiosłem, handlem itp.

W innym dziele – *Polityk*, Platon dokonał klasyfikacji ustrojów politycznych, dzieląc je na: królestwo, arystokrację, demokrację, oligarchię i tyranię. Autor uznał, że najlepszym ustrojem politycznym jest monarchia rządzona przez króla-mędrca, który będzie kierował się sprawiedliwością.

Polityka Arystotelesa

Źródło: Eric Gaba, licencja: CC BY-SA 2.5.

Najwybitniejszym uczniem Platona był Arystoteles (384/383–322 p.n.e.) pochodzący ze Stagiry. Wstąpił on do platońskiej Akademii, a po śmierci Platona przebywał na dworze Filipa Macedońskiego. Był wychowawcą jego syna Aleksandra Macedońskiego. Po powrocie do Aten założył własną szkołę filozoficzną w pobliżu świątyni Apollina Likejosa, zwaną lykeion.

W *Polityce* Arystoteles przedstawił genezę państwa, uznając, że powstaje ono na drodze naturalnego rozwoju. Pisał: „Okazuje się z tego, że państwo należy do tworów natury, że człowiek jest z natury stworzony do życia w państwie”. Oznacza to, że człowiek jest „zwierzęciem politycznym” (gr. *zoon politikon*).

” Arystoteles

Polityka

Ustrój i urząd oznaczają właściwie to samo. Rząd jest czynnikiem władającym w państwach, a jako taki z konieczności znajduje się w rękach albo jednostki, albo niewielkiej czy też i wielkiej liczby ludzi. Otóż kiedy ta jednostka lub też niewielka grupa ludzi, czy w końcu i wielka ich liczba władają ku ogólnemu pożytkowi, to takie ustroje są z konieczności właściwe; jeśli natomiast mają na względzie tylko własną korzyść czy to jednostki, czy niewielkiej grupy, czy masy, to są to zwyrodnienia. Bo albo nie powinno się członków takiego państwa nazywać obywatelami, albo winni oni uczestniczyć w korzyściach [jakie państwo zapewnia]. Tę postać jednowładztwa, czyli monarchii, która ma na uwadze dobro ogólne, zwykliśmy nazywać królestwem, panowanie niewielu, a więc więcej niż jednego, zwiemy arystokracją, czy to dlatego, że najlepsi władają, czy też dlatego, że rządzą ku

najlepszemu pożytkowi państwa i jego członków; kiedy zaś lud rządzi ku ogólnemu pożytkowi, używamy nazwy, którą w szerszym znaczeniu określamy wszystkie ustroje – politeja [rządy obywateli] (...)

Zwyrodnieniami wspomnianych ustrojów są: w stosunku do królestwa tyrania, w stosunku do arystokracji oligarchia, w stosunku do politei demokracja. Tyrania bowiem jest jednowładztwem dla korzyści panującej jednostki, oligarchia [rządzi] dla korzyści bogaczy, a demokracja dla korzyści ubogich; żadna z nich nie ma jednak na względzie dobra ogółu (...).

Źródło: Arystoteles, *Polityka*, tłum. Ludwik Piotrowicz, Wrocław 2005, s. 114–116.

Dokonaj analizy ustrojów politycznych w starożytnej Grecji na podstawie powyższego tekstu źródłowego. Przyporządkuj je do sprawiedliwych i zwyrodniałych.

Podobnie jak Platon Arystoteles dokonał klasyfikacji ustrojów politycznych, dzieląc je na sprawiedliwe oraz zwyrodniałe.

Rafaël Santi, *Szkoła Ateńska*, fresk (1509–1510). Czy rozpoznajesz antycznych filozofów?

Źródło: domena publiczna.

W swojej filozofii Arystoteles politykę rozumiał jako sztukę rządzenia państwem, której celem jest wspólne dobro. Natomiast za polityka uważał osobę, która tą sztuką się posługuje.

Mroki średniowiecza

Greckie rozumienie polityki przeminęło wraz ze świetnością polis. Od czasów Aleksandra Macedońskiego władca wiedział lepiej, co jest dobre dla poddanych, polityką zajmowały się elity, pozostała część społeczeństwa im służyła w zamian za

opiekę oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Z czasem wykształcił się [feudalizm](#), ustrój społeczno-gospodarczo-polityczny opierający się na systemie hierarchicznej zależności jednostki. Jego przejawem był podział społeczeństwa na trzy stany: rycerstwo, duchowieństwo i chłopstwo.

Przeanalizuj grafikę prezentującą drabinę feudalną i zastanów się, czy występuje tu podział na trzy stany.

Źródło: domena publiczna.

Święty Tomasz z Akwinu

[Tomasz z Akwinu](#) nawiązywał do poglądów Arystotelesa, tworząc ich nową chrześcijańską wersję. Akceptował arystotelesowski model państwa i polityki. Uważał, że zadaniem władzy jest realizowanie powszechnego dobra i troska o szczęście społeczeństwa.

Polityka współcześnie

Koncepcje polityki

Koncepcja klasyczna

Sztuka rządzenia państwem.

Koncepcja konsensualna

Koncepcja koercyjna

Koncepcja konfliktowa

Koncepcja polityki bez stosowania przemocy (polityka *non-violence*)

Koncepcja polityki bez ideologii

Antyczne rozumienie polityki zostało zweryfikowane we współczesnym świecie, otrzymało inne treści i znaczenie. Hannah Arendt wskazała, że dla nowożytnego rozumienia polityki ważne jest istnienie różnic między ludźmi i grupami ludzkimi. To fakt zasadniczy dla polityki, która jest działaniem dotyczącym spraw porządku współżycia i życia zbiorowego jednostek oraz grup różnych, odmiennych, a jednak mających żyć wspólnie. Obecnie nie można mówić o jednej polityce w stylu Platona. Mamy do czynienia z wieloma politykami: społeczną, zagraniczną, regionalną, finansową, edukacyjną czy też zatrudnienia.

Polityka we współczesnym ujęciu nie musi być rozumiana wyłącznie w kontekście władzy państwowej. Polityka jest także:

- sztuką rządzenia państwem,
- wiedzą o instytucjach władzy,
- działaniami instytucji państwowych,
- umiejętnością kierowania jednostkami i grupami społecznymi.

Słownik

feudalizm

(z łac. *feodum* lub *feudum* – lenno) system społeczno-gospodarczy w średniowiecznej Europie, w którym istniała zależność wasali od seniorów i chłopów od feudałów

makiawelizm

koncepcja polityczna zalecająca stosowanie zasady „cel uświęca środki”

polis

w starożytnej Grecji: miasto-państwo, w którym wszelkie istotne decyzje były podejmowane przez zgromadzenie ludowe

polityka

działalność jakiejś grupy społecznej lub partii mająca na celu zdobycie i utrzymanie władzy państwowej; też: cele i zadania takiej działalności oraz metody realizacji takich zadań

tomizm

system teologiczno-filozoficzny św. Tomasza z Akwinu oraz każdy z kierunków nawiązujących do tego systemu

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Zapoznaj się z linią chronologiczną, na której obok już znanych z lekcji przykładów definiowania polityki zaznaczono inne koncepcje rozwoju polityki. Przeanalizuj poglądy na politykę poszczególnych uczonych. Wskaż, jak ewoluowało znaczenie pojęcia „polityka”.

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” Skoro widzimy, że każde państwo jest pewną wspólnotą, a każda wspólnota powstaje dla osiągnięcia jakiegoś dobra (wszyscy w każdym działaniu powodują się tym, co im się dobrem wydaje), to jasną jest rzeczą, że wprawdzie wszystkie [wspólnoty] dążą do pewnego dobra, lecz przede wszystkim czyni to najprzedniejsza ze wszystkich, która ma najważniejsze ze wszystkich zadanie i wszystkie inne obejmuje. Jest nią tzw. państwo i wspólnota państwowa”.

/Źródło: Arystoteles, *Polityka*, przeł. L. Piotrowicz, Wrocław 2005, s. 6./

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” „Państwo faszystowskie, najwyższa i najpotężniejsza forma osobowości, jest siłą, ale siłą duchową. Skupia ona wszystkie formy moralnego i intelektualnego życia człowieka. Nie może się więc ograniczać do zwykłych czynności utrzymywania porządku i sprawowania opieki, jak tego chciał liberalizm. Nie jest prostym mechanizmem, który ograniczałby sferę domniemanych swobód indywidualnych. Jest formą i normą wewnętrzną, jest ujęciem w karby dyscypliny całego człowieka; przenika tak wolę, jak i rozum.

Jego zasada, ożywiająca go centralna idea, najistotniejsze natchnienie osobowości ludzkiej, żyjącej we wspólnocie obywatelskiej, zstępuje do głębi i zagnieżdża się tak w sercu człowieka czynu, jak i myśliciela, tak artysty, jak i uczonego; ona, co jest duszą duszy”.

/Źródło: Benito Mussolini, *Doktryna faszyzmu*, [w:] *Wiek XX w źródłach*, Warszawa 1998, s. 96./

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. 2001, nr 79, poz. 857)

Rozdział 3

Ewidencja partii politycznych

Art. 11

1. Partię polityczną zgłasza się do ewidencji partii politycznych, zwanej dalej „ewidencją”, prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie, zwany dalej „Sądem”.
2. Zgłoszenie powinno zawierać nazwę, skrót nazwy i określenie adresu siedziby partii politycznej oraz imiona, nazwiska i adresy osób wchodzących w skład organów uprawnionych w statucie do reprezentowania partii na zewnątrz oraz do zaciągania zobowiązań majątkowych. Do zgłoszenia można załączyć wzorzec symbolu graficznego partii politycznej.
3. Do zgłoszenia należy załączyć:
 1. statut partii politycznej;
 2. wykaz zawierający imiona, nazwiska, adresy zamieszkania, numery ewidencyjne PESEL i własnoręczne podpisy popierających zgłoszenie co najmniej 1000 obywateli polskich, którzy ukończyli 18 lat i mają pełną zdolność do czynności

prawnych; każda strona wykazu powinna być opatrzona adnotacją zawierającą nazwę partii politycznej zgłaszanej do ewidencji.

4. Do zbierania podpisów osób popierających zgłoszenie, o których mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. z 2018 r. poz. 408).

5. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny partii politycznej powinny odróżniać się wyraźnie od nazw, skrótów nazw i symboli graficznych partii już istniejących.

6. Zgłoszenia dokonują 3 osoby spośród osób, o których mowa w ust. 2, przyjmując odpowiedzialność za prawdziwość danych zawartych w zgłoszeniu.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” „Marketing polityczny oznacza (...) umiejętność wypracowania przez partię/kandydatów, społecznie racjonalnej strategii politycznej i następnie doboru repertuaru technik promocyjnych, w celu zapewnienia zwycięstwa partii/kandydatowi w procedurach rywalizacji o głosy wyborców. Zgodnie z koncepcją marketingu politycznego zwycięstwo powinni odnieść ci kandydaci lub partie, którzy najlepiej rozpoznają preferencje elektoratu, potrafią sformułować na tej podstawie najbardziej przekonującą strategię działania politycznego oraz zapewnić jej (z pomocą skutecznej taktyki promocyjnej, zawartej w repertuarze marketingu politycznego) uznanie w oczach wyborców, które w konsekwencji przełoży się na głosy poparcia podczas elekcji”.

/Źródło: Andrzej Wojciech Jabłoński, *Marketing polityczny w USA: koncepcja i zastosowanie w kampaniach prezydenckich*, [w:] tegoż (red.), *Marketing polityczny w teorii i praktyce*, Wrocław 2002, s. 71./

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” Konstytucja RP

Art. 21

1. Rzeczpospolita Polska chroni własność i prawo dziedziczenia.
2. Wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy jest dokonywane na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem.

Ćwiczenie 9

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” Postpolityka tworzy nową scenę demokracji, nową architekturę, sprzęga politykę z technikami komunikacyjnymi. W swojej postaci nie posiada pośredników - translatorów, tłumaczących, co polityk miał na myśli. Nie ma już autorytetów i elit w dotychczasowym rozumieniu tego słowa. (...)

Politycy muszą dotrzeć do jak największej publiki, która charakteryzuje się zróżnicowaniem pod wieloma względami, dlatego przekaz przestał być «ekspercki», przedstawiany za pomocą tabel wzrostu gospodarczego. Trzeba było skończyć z bezbarwnością i nijakością skierowaną w stronę specjalistów, osób interesujących się polityką, których ulubioną formą spędzania wolnego czasu jest oglądanie kilkugodzinnych debat politycznych.

/Źródło: Bartłomiej Machnik, *Postpolityka – Idee nieważne. Ważna władza*, „Nowa Politologia”, nowapolitologia.pl, 20.05.2011 [online, dostęp: 28.10.2019]./

Dla nauczyciela

Autor: Jarosław Dyrda

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Polityka – interpretacja pojęcia

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

5) przedstawia różne rozumienia pojęcia polityki; analizuje, na wybranych przykładach, zjawiska konfliktu i kompromisu politycznego.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje historyczne etapy kształtowania się pojęcia polityki;
- prezentuje najważniejsze przykłady rozwoju pojęcia „polityka”;
- analizuje źródła poświęcone polityce.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń i linii chronologicznej;
- burza mózgów;
- analiza tekstu źródłowego;
- dyskusja;

- mapa myśli.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.
2. Uczniowie poznają historyczne pochodzenie i znaczenie pojęcia polityka. Zastanawiają się, czy jej znaczenie zmieniło się na przestrzeni wieków.

Faza realizacyjna

1. Podział klasy na grupy (4–5-osobowe). Zadaniem uczniów jest znalezienie w dostępnych źródłach przykładów, jak pojmowano politykę w różnych okresach historycznych.
2. Uczniowie przedstawiają krótko wyniki swoich poszukiwań na temat polityki. Są one zapisywane na tablicy w formie mapy myśli.
3. Po zakończeniu fazy twórczej następuje uporządkowanie propozycji przedstawionych przez uczniów i uzupełnienie ich o pojęcia i postacie: polis, Platon, politika, Politeja, Arystoteles, feudalizm, św. Tomasz z Akwinu, N. Machiavelli, A.F. Modrzewski, K.L. Monteskiusz, M. Weber, H. Arendt. Nauczyciel naprowadza uczniów na brakujące postacie i pojęcia.
4. Realizacja tematu odbywa się z wykorzystaniem zapisanej na tablicy mapy myśli zawierającej różnorodne pojęcia związane z polityką. Są one omawiane chronologicznie.
5. Praca z tekstem źródłowym – fragment *Polityki* Arystotelesa, polegająca na rozpoznaniu i uporządkowaniu ustrojów politycznych na sprawiedliwe i zwyrodniałe. Następnie uczniowie porównują to z interaktywną grafiką i dyskutują.
6. Analiza współcześnie obowiązujących koncepcji polityki oraz ustalenie na forum klasy (burza mózgów), jak obecnie jest rozumiane pojęcie polityki.

Faza podsumowująca

1. Praca z multimedium bazowym. Zebrane wiadomości z fazy realizacyjnej uczniowie porównują z linią chronologiczną. Są na niej naniesione najważniejsze fakty, postacie i wydarzenia związane z pojęciem polityki. Część wydarzeń na linię nanoszą sami uczniowie. Ich analiza ma pobudzić uczniów do odpowiedzi na postawione pytania.
2. Rozwiązanie ćwiczeń interaktywnych 1–5 i wspólne omówienie odpowiedzi.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia w bloku ćwiczeniowym.

Materiały pomocnicze:

Spółczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, (red.) K.A. Wojtaszczyk, Warszawa 2002.

M. Weber *Polityka jako zawód i powołanie*, Kraków–Warszawa 1998.

M. Baranowska, *Cel uświęca środki, czyli Niccolò Machiavellego rozważania o władzy*, Toruń 2018.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać linię chronologiczną jako utrwalenie wiadomości przed lekcją powtórzeniową.